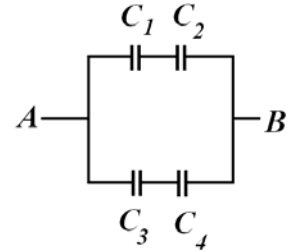

Типові задачі на екзамен з курсу “Електрика та магнетизм ” 2010 року

1. Електростатика

Задача 1.1. Дві однакові залізні кульки об'ємом $V = 25 \text{ мм}^3$ підвішені в одній точці на тонких нитках довжиною $L = 0,5 \text{ м}$ кожна та знаходяться в гасі $\epsilon = 2$. Діставши однаковий заряд, вони, відштовхнувшись, розійшлися на відстань $r = 3 \text{ см}$ між їхніми центрами. Визначити заряд кожної кульки. Густина гасу $\rho = 0,8 \text{ г/см}^3$, густина заліза $\rho_{Fe} = 7,8 \text{ г/см}^3$

Задача 1.2. Конденсатори електроємністю конденсаторів: $C_1 = 0,2 \text{ мкФ}$, $C_2 = 0,6 \text{ мкФ}$, $C_3 = 0,3 \text{ мкФ}$, $C_4 = 0,5 \text{ мкФ}$, з'єднані так як показано на рис. Різниця потенціалів U між точками A і B дорівнює 100 В . Знайти різницю потенціалів U_i і заряд q_i на пластинах кожного конденсатора

Задача 1.3. Нескінченно велика пластина однорідного діелектрика з діелектричною проникливістю ϵ заряджена рівномірно стороннім зарядом з об'ємною густиною ρ . Товщина пластини $2d$. Знайти: а) модуль напруженості електричного поля та потенціал як функції відстані x до середини пластини (потенціал в середині пластини покласти рівним нулю); взявши вісь x перпендикулярно до пластини, зобразити графіки залежності проекції $E_x(x)$ та потенціалу $\varphi(x)$; б) поверхневу та об'ємну густину зв'язаних зарядів в діелектрику.

Задача 1.4. Знайти напруженість електричного поля в центрі рівномірно зарядженої півсфери, якщо поверхнева густина заряду дорівнює $\sigma_2 = 50 \text{ нКл/см}^2$.

Задача 1.5. Дві металеві кулі діаметрами $d_1 = 4 \text{ см}$ і $d_2 = 2 \text{ см}$ з'єднані провідником. До з'єднання на кулях знаходились заряди $q_1 = 2,0 \text{ нКл}$ і $q_2 = 3,0 \text{ нКл}$. Яким буде потенціал куль після їх з'єднання?

Задача 1.6. Куля радіусу R має додатній заряд, об'ємна густина якого залежить тільки від відстані r до її центру по закону $\rho = \rho_0(1 - r/R)$, де ρ_0 – стала. Вважаючи, що діелектричну проникливість кулі та оточуючого її простору дорівнює $\epsilon = 1$, знайти: а) модуль вектора напруженості електричного поля всередині та зовні кулі як функцію r ; б) максимальне значення модуля напруженості E_{max} та відповідне йому значення r_m . в) намалювати графік $E(r)$ та дати фізичне тлумачення отриманим результатам, порівнявши їх з полем однорідної кулі, зарядженої з густиною $\rho = \rho_0$.

Задача 1.7. Сферичний конденсатор уявляє собою дві концентричні сфери радіусів R_1 та $R_2 > R_1$, простір між яким заповнений діелектриком з діелектричною проникливістю ϵ . Заряди на внутрішній та зовнішній сферах дорівнюють відповідно $+q$ та $-q$. Визначити напруженість поля E та потенціал φ всередині та зовні поверхні. Побудувати графіки залежностей $D(r)$, $E(r)$ та $\varphi(r)$, де r - відстань до центра сфери.

Задача 1.8. Тонка нескінченна нитка зігнута під кутом 90° . Нитка несе заряд, що рівномірно розподілений з лінійною густиною $\tau = 10 \text{ мкКл/м}$. Визначити силу F , що діє на точковий заряд $q = 20 \text{ нКл}$, який розташований на продовженні однієї з сторін та віддалений від вершини кута на $a = 50 \text{ см}$.

Задача 1.9. Суцільна парафінова ($\epsilon = 2$) куля радіусом $R = 10 \text{ см}$ рівномірно заряджена з об'ємною густиною $\rho = 1 \text{ мкКл/м}^3$. Знайти залежність індукції $D(r)$, напруженості $E(r)$, та потенціалу $\varphi(r)$ електричного поля від радіусу. Знайти значення потенціалу в центрі кулі і на її поверхні. Побудувати графік залежності $D(r)$, $E(r)$ та $\varphi(r)$.

Задача 1.10. Зазор між обкладинками плоского конденсатора заповнено двома діелектричними прошарками 1 та 2 товщиною d_1 та d_2 з проникливостями ϵ_1 та ϵ_2 та питомими опорамі ρ_1 та ρ_2 . Конденсатор знаходиться під сталою напругою U , причому електричне поле направлено від прошарку 1 до прошарку 2. Знайти σ – поверхневу густина сторонніх зарядів на межі розподілу діелектричних прошарків та умову, при якій $\sigma = 0$. Намалювати якісний розподіл індукції $D(x)$, напруженості $E(x)$, потенціалу $\varphi(x)$ електричного поля в конденсаторі, де x - координата вздовж осі, перпендикулярній обкладинкам конденсатора.

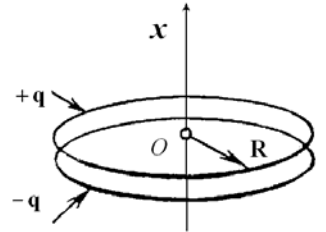
Задача 1.11. На відстані l від нескінченної провідної площини розташована у вакуумі невелика металева куля радіусу $a \ll l$. Знайти ємність системи.

Задача 1.12. У поверхні фарфору ($\epsilon = 7$) напруженість електричного поля в повітрі 200 В/см . Напрямок поля утворює з нормаллю до поверхні кут 35° . Визначити: а) кут між напрямком поля та нормаллю в фарфорі; б) напруженість поля в фарфорі; в) густину сторонніх зарядів на межі фарфор-повітря.

Задача 1.13. Всередині плоского конденсатора знаходиться паралельна обкладинкам пластинка, товщина якої складає $\eta = 0,5$ частини зазору між обкладинками. Ємність конденсатора у відсутності пластинки $C = 10 \text{ нФ}$. Конденсатор спочатку підключили паралельно до джерела сталої напруги $U = 100 \text{ В}$, потім відключили та після цього повільно вийняли пластинку із зазору. Знайти роботу, затрачену на те щоб вийняти пластинку, якщо пластинка а) металічна; б) скляна ($\epsilon = 2$).

Задача 1.14. Два конденсатора електричними ємностями $C_1 = 3 \text{ мкФ}$ та $C_2 = 6 \text{ мкФ}$ з'єднані між собою та приєднані до батареї з ЕРС $\epsilon = 120 \text{ В}$. Визначити заряди q_1 та q_2 конденсаторів та різниці потенціалів U_1 та U_2 між їх обкладинками, якщо конденсатори з'єднані: 1) паралельно; 2) послідовно.

Задача 1.15. Два коаксіальних кільця, кожне радіусом R , з тонкої проволочки знаходяться на малій відстані l один від одного ($l \ll R$) та мають заряди q і $-q$. Знайти потенціал та напруженість електричного поля на вісі системи як функцію координати x . Зобразити на одному малюнку графіки отриманих залежностей. Дослідити ці функції при $|x| \gg R$.

Задача 1.16. Металічна кулька радіусу $R = 2 \text{ см}$ має заряд $q = 20 \text{ мкКл}$. Знайти модуль вектора результуючої сили, яка діє на заряд, розташований на одній половині кульки.

Задача 1.17. Усередині кулі з однорідного ізотропного діелектрика з $\epsilon = 5,0$ створено однорідне електричне поле напруженості $E = 300 \text{ В/м}$. Радіус кулі $R = 3,0 \text{ см}$. Знайти максимальну поверхневу густину зв'язаних зарядів та повний зв'язаний заряд одного знаку.

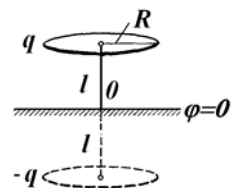
Задача 1.18. Нескінченна циліндрична поверхня радіуса R заряджена зі сталою лінійною густиною λ та знаходиться в діелектричному середовищі з проникливістю ϵ . Визначити індукцію електричного поля $\vec{D}$, напруженість E та потенціал ϕ всередині та зовні поверхні, приймаючи потенціал поверхні циліндра рівним нулю. Побудувати якісні графіки залежностей D , E та ϕ від відстані r до вісі циліндра.

Задача 1.19. Точковий заряд q знаходиться на площині, що відокремлює два необмежених однорідних ізотропних діелектрика з проникливостями ϵ_1 та ϵ_2 . Знайти модулі векторів $\vec{D}$ та $\vec{E}$ та потенціал ϕ як функцію відстані r до заряду q в обох середовищах.

Задача 1.20. Між обкладинками плоского конденсатора, площа яких $S = 100 \text{ см}^2$, знаходяться дві плоско паралельні пластинки з фарфору ($\epsilon_1 = 7$) та з ебоніту ($\epsilon_2 = 3$) однакової товщини ($d_1 = d_2 = 1 \text{ см}$). Відстань між обкладинками конденсатора $d = 2 \text{ см}$. До обкладинок прикладена різниця потенціалів $U = 300 \text{ В}$. Визначити: а) індукцію та напруженість електричного поля в кожному діелектрику; б) спад напруги в кожному діелектрику; в) ємність конденсатора; г) поверхневу густину заряду на обкладинках конденсатора та межі розподілу діелектриків; д) густину енергії електричного поля в кожному діелектрику; е) повну енергію конденсатора.

Задача 1.21. Заряд $q = 100 \text{ нКл}$ рівномірно розподілений уздовж тонкого кільця радіуса $R = 3 \text{ см}$. Визначити силу, з якою заряд кільця діє на точковий заряд $q_2 = 1 \text{ нКл}$, що знаходиться на відстані $h = 10 \text{ см}$ від центра кільця вздовж його осі.

Задача 1.22. Тонке провідне кільце радіусом R , що має заряд q , розташоване паралельно провідній безмежній площині на відстані l від неї. Знайти: 1) поверхневу густину заряду в точці площини, розташованій симетрично відносно кільця; 2) напруженість електричного поля в точці над площиною, розташованою симетрично відносно кільця; 3) потенціал електричного поля в центрі кільця.

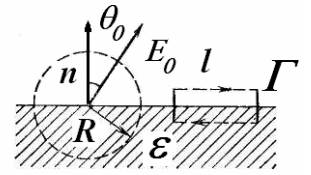

Задача 1.23. Точковий заряд $q = 3 \text{ мкКл}$ знаходиться в центрі кульового шару з діелектричною проникністю $\epsilon = 3$. Внутрішній радіус шару $a = 250 \text{ мм}$, зовнішній - $b = 300 \text{ мм}$. Знайти електричну енергію шару діелектрика та поверхневу густину зв'язаних зарядів на внутрішній та зовнішній поверхні шару. Намалювати графіки залежності напруженості $E(r)$ та індукції електричного поля $D(r)$ від радіусу.

Задача 1.24. На плоский повітряний конденсатор з товщиною повітряного шару $d = 1,5 \text{ см}$ подається напруга 39 кВ . Чи буде пробитий конденсатор, якщо гранична напруженість в повітрі дорівнює $E_{1m} = 30 \text{ кВ/см}$? Чи буде пробитий конденсатор, якщо всередину його ввести паралельно стінкам скляну пластинку завтовшки $d_2 = 0,3 \text{ см}$? Що буде у випадку $d_2 = 0,5 \text{ см}$? Гранична напруженість для скла дорівнює $E_{2m} = 100 \text{ кВ/см}$.

Задача 1.25. Зазор між обкладинками плоского конденсатора заповнений ізотропним діелектриком, проникливість ϵ якого змінюється в перпендикулярному до обкладинок напрямку по лінійному закону від значення ϵ_1 до ϵ_2 , причому $\epsilon_2 > \epsilon_1$. Площа кожної обкладки S , відстань між ними d . Знайти: а) ємність конденсатора; б) об'ємну густину зв'язаних зарядів як функцію ϵ , якщо заряд конденсатора q та напруженість електричного поля $\vec{E}$ в ньому направлена в сторону зростання ϵ ; в) енергію конденсатора.

Задача 1.26. Біля плоскої поверхні однорідного діелектрика з проникливістю ϵ напруженість електричного поля в вакуумі дорівнює E_0 , причому вектор E_0 складає кут θ_0 з нормаллю до поверхні діелектрика. Вважаючи поле всередині та зовні діелектрика однорідним, знайти: а) потік вектора E через сферу радіусу R з центром на поверхні діелектрика; б) циркуляцію вектора D по контуру Γ довжиною l , площина якого перпендикулярна до поверхні діелектрика та паралельна вектору E_0 .

Задача 1.27. Простір між обкладками плоского конденсатора заповнений послідовно двома діелектричними прошарками 1 та 2 з товщиною d_1 та d_2 , відповідно, та з діелектричними проникливостями ϵ_1 та ϵ_2 . Площа кожної обкладки дорівнює S . Знайти: а) ємність конденсатора; б) густину об'ємних зв'язаних зарядів ρ' та поверхневу густину зв'язаних зарядів σ' на межі розділу діелектричних прошарків, якщо напруга на конденсаторі дорівнює U , а електричне поле направлено від прошарку 1 до прошарку 2; в) енергію електричного поля конденсатора.

Задача 1.28. Тонке напівкільце радіусом $R = 10$ см несе заряд, рівномірно розподілений з лінійною густиною $\tau = 1$ нКл/м. В центрі кривизни напівкільця заходиться заряд $q = 20$ нКл. Визначити силу F взаємодії точкового заряду та зарядженого напівкільця.

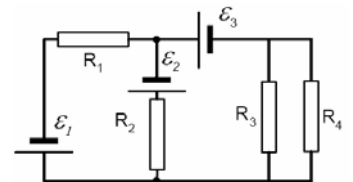
Задача 1.29. Тонка кругла пластинка несе рівномірно розподілений по площині заряд $q = 1$ нКл. Радіус R пластинки дорівнює 1 см. Знайти потенціал $\varphi(x)$ та напруженість електричного поля $E(x)$ на осі, що проходить через центр пластинки перпендикулярно до неї (x - відстань до центра пластинки). Намалювати графіки потенціалу $\varphi(x)$ та напруженості електричного поля $E(x)$. Визначити потенціал φ та напруженості електричного поля $E(x)$ в двох точках: 1) в центрі пластинки; 2) в точці, яка лежить на осі, що перпендикулярна до площини пластинки і відстоїть від центра пластинки на відстані $a = 10$ см.

Задача 1.30. Куля радіусу R заряджена з об'ємною густиною заряду $\rho(r) = \vec{a} \cdot \vec{r}$ і поверхневою густиною заряду σ ($\vec{a}$ - постійний вектор). Знайти напруженість електричного поля в центрі кулі.

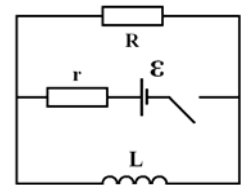
Задача 1.31. Металева куля радіуса $R = 3$ см занурена наполовину в гас ($\epsilon = 2$). Який повний заряд кулі, якщо вона заряджена до потенціалу $\varphi = 900$ В? Знайти поверхневу густину вільного заряду на півкулях. Знайти поверхневу густину зв'язаного заряду біля півкулі, що межує з діелектриком. Намалювати картину ліній E , D , та екіпотенціальних поверхонь у випадку $\epsilon = 2$. Що відбудеться з вільними зарядами, якщо металева куля повністю зануриться в гас?

2. Сталий електричний струм

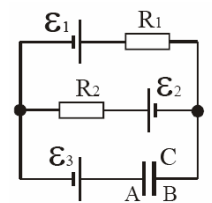
Задача 2.1. У зображеному електричному колі $\epsilon_1 = 1$ В, $\epsilon_2 = 2$ В, $\epsilon_3 = 3$ В, $R_1 = 1$ Ом, $R_2 = 2$ Ом, $R_3 = 3$ Ом, $R_4 = 4$ Ом, Знайти струми в розгалуженнях кола.

Задача 2.2. Знайти струм, що протікає через індуктивність L , та струми через опори R та r після замикання ключа K у колі, зображеному на рис. (величини E, R, r, L задано). Намалювати графіки $I_r(t)$, $I_R(t)$, $I_L(t)$ у випадку $r = R$.

Задача 2.3. Знайти струм зарядки конденсатора C та струми через опори R та r після замикання ключа K у колі, зображеному на рис. (величини E, R, r, C задано). Намалювати графіки $I_r(t)$, $I_R(t)$, $I_C(t)$ у випадку $r = R$.

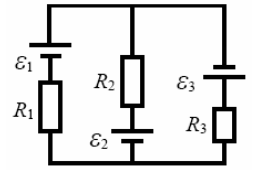
Задача 2.4. Знайти різницю потенціалів $\varphi_A - \varphi_B$ в схемі, зображеній на рис.

Задача 2.5. Визначити, яка потужність передається споживачу, що знаходиться на відстані $L = 10$ км від електростанції. Напруга на шинах електростанції $U = 6000$ В, втрати її не перевищують $\eta = 3\%$, маса мідних проводів (питомий опір міді $\rho = 1,7 \cdot 10^{-8}$ Ом·м, густина міді $\rho_m = 8,93$ г/см³) двопровідної лінії $m = 3000$ кг.

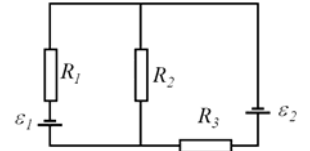
Задача 2.6. Знайти розподіл густини струму по поперечному перетину циліндричного провідника як функцію відстані до осі r якщо індукція магнітного поля всередині провідника залежить від радіусу r як $B = br^\alpha$, де b і α - додатні сталі.

Задача 2.7. Струм від магістралі до споживача підводиться по мідній провідці загальною довжиною 49 м і площею поперечного перетину $2,5 \text{ мм}^2$. Напруга в магістралі дорівнює 120 В . Споживач має намір зробити електричну піч потужністю 600 Вт . Який опір повинен бути у печі?

Задача 2.8. Відомі значення ЕДС джерел $\varepsilon_1 = 1,5 \text{ В}$, $\varepsilon_2 = 2 \text{ В}$, $\varepsilon_3 = 4 \text{ В}$, опори $R_1 = 10 \text{ Ом}$, $R_2 = 20 \text{ Ом}$, $R_3 = 30 \text{ Ом}$. Нехтуючи внутрішнім опором джерел, знайти силу струмів, що протікають через опори.

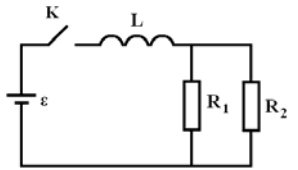

Задача 2.9. Визначити силу струму в ділянках кола, якщо $\varepsilon_1 = 20 \text{ В}$, $\varepsilon_2 = 10 \text{ В}$, $R_1 = 10 \text{ Ом}$, $R_2 = 5 \text{ Ом}$, $R_3 = 10 \text{ Ом}$. Внутрішнім опором елементів знехтувати.

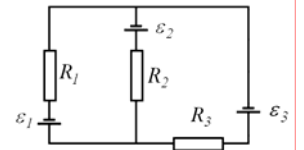
Задача 2.10. Довгий провідник круглого перерізу площею S зроблений з матеріалу, питомий опір якого залежить тільки від відстані r до осі провідника згідно із законом $\rho = \alpha / r^2$ де α – стала. Знайти: а) опір одиниці довжини такого провідника; б) напруженість електричного поля в провіднику, при якій по ньому протікатиме струм I .

Задача 2.11. Два конденсатора електричними ємностями $C_1 = 3 \text{ мкФ}$ та $C_2 = 6 \text{ мкФ}$ з'єднані між собою та приєднані до батареї з ЕРС $\varepsilon = 120 \text{ В}$. Визначити заряди q_1 та q_2 конденсаторів та різниці потенціалів U_1 та U_2 між їх обкладинками, якщо конденсатори з'єднані: 1) паралельно; 2) послідовно.

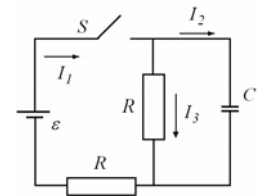

Задача 2.12. У схемі, зображеній на рис. задані ЕДС джерела ε , внутрішній опір якого дорівнює нулю, індуктивність котушки L та опори резисторів R_1 і $R_2 = 2R_1$. У момент часу $t = 0$ замикають ключ. Знайти залежність сили струму $I_1(t)$, що пройшов через резистор R_1 від часу.

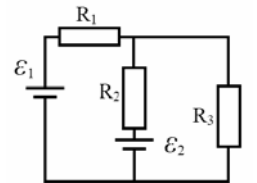
Задача 2.13. Визначити силу струму в ділянках кола, якщо $\varepsilon_1 = 20 \text{ В}$, $\varepsilon_2 = 10 \text{ В}$, $\varepsilon_3 = 5 \text{ В}$, $R_1 = 10 \text{ Ом}$, $R_2 = 5 \text{ Ом}$, $R_3 = 10 \text{ Ом}$. Внутрішнім опором елементів знехтувати.

Задача 2.14. Знайти закон зміни в часі сили струму, який проходить у колі з ємністю C після замикання ключа S у момент $t = 0$. Як залежить час встановлення струму від величини ємності C ? Намалювати якісні графіки залежності струмів I_1 , I_2 , I_3 від часу.

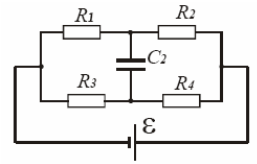
Задача 2.15. Визначити сили струмів в окремих ділянках кола, показаного на рис., якщо $\varepsilon_1 = 130 \text{ В}$, $\varepsilon_2 = 117 \text{ В}$, $R_1 = 10 \text{ Ом}$, $R_2 = 0,6 \text{ Ом}$, $R_3 = 24 \text{ Ом}$.

Задача 2.16. Радіуси обкладинок сферичного конденсатора дорівнюють a і b , причому $a < b$. Простір між обкладинками заповнений однорідною речовиною з діелектричною проникливістю ε та питомим опором ρ . Спочатку конденсатор не заряджений. В момент $t = 0$ внутрішній обкладинці надали заряд q_0 . Знайти: а) закон зміни в часі заряду на внутрішній обкладинці; б) кількість тепла, що виділяється при стіканні заряду.

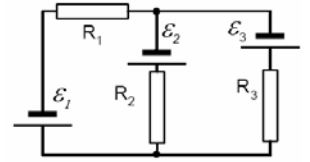
Задача 2.17. Визначити роботу електричних сил і кількість теплоти, що виділяється в струмом за 1 с у наступних випадках: а) у провіднику, по якому йде струм $I \text{ А}$; напруга між кінцями провідника дорівнює 2 В ; б) у акумуляторі, який заряджається струмом $I \text{ А}$; напруга між полюсами акумулятора дорівнює 2 В ; ЕРС акумулятора дорівнює $1,3 \text{ В}$; в) у батареї акумуляторів, яка дає струм $I \text{ А}$ на зовнішній опір; напруга між полюсами акумулятора дорівнює 2 В ; ЕРС батареї дорівнює $2,6 \text{ В}$.

Задача 2.18. У схемі, зображеній на рис., знайти заряд верхньої пластини конденсатора.

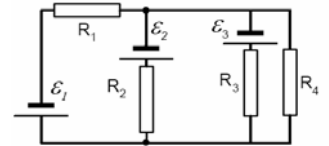

Задача 2.19. ЕРС $\mathcal{E}$ батареї дорівнює 20 В . Опір R зовнішнього кола дорівнює 2 Ом , сила струму $I = 4\text{ А}$. Знайти ККД батареї. При якому значенні зовнішнього опору R ККД буде 99% ? Намалювати якісний графік залежності ККД від значення зовнішнього опору R .

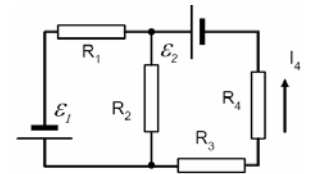
Задача 2.20. У зображеному електричному колі $\varepsilon_1 = 1\text{ В}$, $\varepsilon_2 = 2\text{ В}$, $\varepsilon_3 = 3\text{ В}$, $R_1 = 1\text{ Ом}$, $R_2 = 1\text{ Ом}$, $R_3 = 1\text{ Ом}$. Знайти струми в розгалуженнях кола.

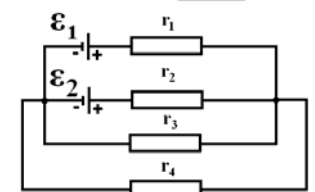
Задача 2.21. У зображеному електричному колі $\varepsilon_1 = 1\text{ В}$, $\varepsilon_2 = 2\text{ В}$, $\varepsilon_3 = 3\text{ В}$, $R_1 = 1\text{ Ом}$, $R_2 = 2\text{ Ом}$, $R_3 = 3\text{ Ом}$, $R_4 = 4\text{ Ом}$. Знайти струми в розгалуженнях кола.

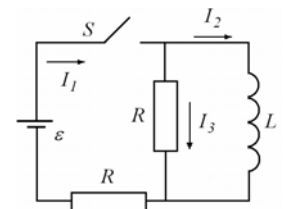
Задача 2.22. У зображеному електричному колі $\varepsilon_1 = 10\text{ В}$, $R_1 = 1\text{ Ом}$, $R_2 = 2\text{ Ом}$, $R_3 = 3\text{ Ом}$, $R_4 = 4\text{ Ом}$, $I_4 = 4\text{ А}$. Знайти ε_2 .

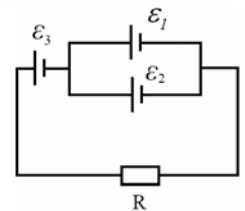
Визначити струми у всіх гілках кола, представленого на рис., якщо $r_1 = r_4 = 2\text{ Ом}$; $r_2 = r_3 = 4\text{ Ом}$; $\varepsilon_1 = \varepsilon_2 = 4\text{ В}$.

Задача 2.23. Знайти закон зміни в часі сили струму, який проходить у колі з індуктивністю L після замикання ключа S у момент $t = 0$. Як залежить час встановлення струму від величини індуктивності L ? Намалювати графіки залежності струмів I_1, I_2, I_3 від часу.

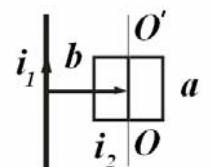
Задача 2.24. Три гальванічні елементи з $\varepsilon_1 = 1,3\text{ В}$, $\varepsilon_2 = 1,5\text{ В}$, $\varepsilon_3 = 2\text{ В}$ з внутрішніми опороми $r_1 = r_2 = r_3 = 0,2\text{ Ом}$ увімкнені, як показано на рис. Опір $R = 0,55\text{ Ом}$. Визначити сили струмів I_1, I_2, I_3 в елементах.

3. Магнетизм

Задача 3.1. По двох нескінченно довгих паралельних провідниках проходять струми силою $I_1 = 40\text{ А}$ та $I_2 = 70\text{ А}$ у *протилежних* напрямках. Відстань між провідниками $d = 15\text{ см}$. Визначити магнітну індукцію в точці, віддаленій на $l_1 = 30\text{ см}$ від першого провідника та на $l_2 = 20\text{ см}$ від другого провідника.

Задача 3.2. Поряд з довгим прямим провідником, по якому тече струм $i_1 = 3,0\text{ А}$ розташована квадратна рамка із струмом $i_2 = 2,0\text{ А}$. Рамка та провідник лежать в одній площині, вісь рамки, що проходить через середини протилежних сторін паралельна провіднику і розташована від нього на відстані $b = 30\text{ мм}$. Сторона рамки $a = 20\text{ мм}$. Знайти силу f , що діє на рамку, і роботу A , яку необхідно зробити, щоб повернути рамку навколо вісі на 90° .

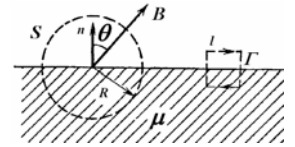

Задача 3.3. Знайти індукцію магнітного поля в центрі контуру, який має вигляд прямокутника, якщо його діагональ $d = 16 \text{ см}$, кут між діагоналями $\alpha = 30^\circ$ та сила струму в контурі $I = 5 \text{ А}$.

Задача 3.4. По двох нескінченно довгих паралельних провідниках в **однакових** напрямках проходять струми силою $I_1 = 10 \text{ А}$ та $I_2 = 70 \text{ А}$. Відстань між провідниками $d = 15 \text{ см}$. Визначити магнітну індукцію в точці, віддаленій на $l_1 = 20 \text{ см}$ від першого провідника та на $l_2 = 30 \text{ см}$ від другого провідника.

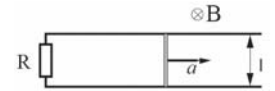
Задача 3.5. Однорідний струм густиною j проходить всередині безмежної пластини товщиною $2d$ паралельно її поверхні. Знайти індукцію магнітного поля цього струму як функцію відстані x від середньої площини пластини. Магнітну проникливість скрізь вважати такою, що дорівнює одиниці.

Задача 3.6. Індукція магнітного поля в вакуумі поблизу плоскої поверхні магнетика дорівнює $\vec{B}$. Вектор $\vec{B}$ складає кут θ з нормаллю $\vec{n}$ до поверхні. Магнітна проникливість магнетика дорівнює μ . Знайти: а) потоки векторів $\vec{H}$ та $\vec{B}$ через поверхню сфери S радіуса R , центр якої лежить на поверхні магнетика; б) циркуляцію векторів $\vec{B}$ та $\vec{H}$ по квадратному контуру Γ зі стороною l , розташованому так, як показано на рисунку.

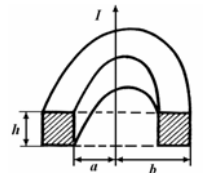
Задача 3.7. Заряд q рівномірно розподілений по об'єму однорідної кулі масою m і радіуса R , яка обертається навколо осі, що проходить через її центр, з кутовою швидкістю ω . Знайти магнітний момент та механічний момент імпульсу кулі та відношення цих моментів.

Задача 3.8. По двох паралельних шинах в однорідному магнітному полі починає рухатись перетинка з прискоренням a . Шини замкнуті з одного боку на опір R . Відстань між шинами l . Вектор індукції B магнітного поля перпендикулярний площині, в якій переміщається перемичка. Знайти залежність кількості теплоти Q що виділяється на опорі R від часу, що пройшов від початку руху перетинки. Опором шин і перетинки, а також індуктивністю контуру знехтувати.

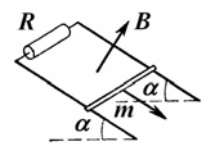

Задача 3.9. Квадратна рамка з проводу стороною $a = 10 \text{ см}$ розташована в одній площині з довгим прямим проводом так, що дві її сторони паралельні проводу. По рамці та проводу протікають однакові струми $I = 10 \text{ А}$. Визначити силу F , що діє на рамку, якщо ближня до проводу сторона рамки знаходиться на відстані, що дорівнює її довжині. Яку роботу треба виконати, щоб паралельно перемістити рамку з током у напрямі перпендикулярно проводу на відстань $2a$?

Задача 3.10. Визначити взаємну індуктивність тороїдальної котушки та прямого нескінченного провідника, що проходить по її осі. Котушка має прямокутний переріз, її внутрішній радіус a , зовнішній – b . Довжина сторони поперечного перерізу тора, паралельної провіднику, дорівнює h . Число витків котушки N . Система знаходиться в однорідному магнетика з магнітною проникністю μ .

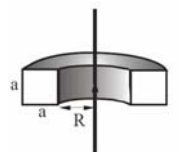

Задача 3.11. По двом гладким мідним шинам, встановленим під кутом α до горизонту, зісковзує під дією сили тяжіння перемичка масою m . Шини замкнуті на опір R . Відстань між шинами l . Система знаходиться в однорідному магнітному полі з індукцією B , перпендикулярному до площини, в якій переміщається перемичка. Опори шин, перетинки та контактів, що зісковзують а також самоіндукція контуру такі, що ними можна знехтувати. Коефіцієнт тертя ковзання перетинки об шини дорівнює k . Знайти швидкість перетинки, що встановиться.

Задача 3.12. Магнетрон – це прилад, що складається з нитки розжарення радіуса a та коаксіального циліндричного анода радіуса b , які знаходяться в однорідному магнітному полі $\vec{B}$, паралельному нитці. Між ниткою та анодом прикладена прискорююча різниця потенціалів U . Знайти мінімальне значення індукції магнітного поля, при якій електрони, що вилітають з нитки з нульовою початковою швидкістю, ще будуть досягати анода.

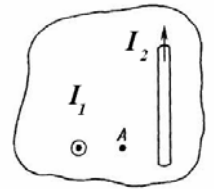
Задача 3.13. Невелика котушка зі струмом, яка має магнітний момент $p_m = 0.1 \text{ А} \cdot \text{м}^2$, знаходиться на осі колового витка радіуса $R = 10 \text{ см}$, по якому проходить струм силою $I = 10 \text{ А}$. Знайти модуль сили, яка діє на котушку, та потенціальну енергію котушки зі струмом в полі витка, якщо її відстань від центра витка $z = 10 \text{ см}$, а вектор p_m збігається за напрямом з віссю витка.

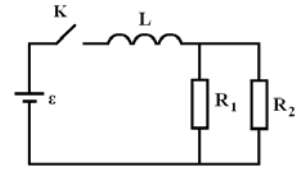
Задача 3.14. Тороїдальна котушка з N витків, внутрішній радіус якої рівний R у поперечному перетині має форму квадрата із стороною a (порівнянною по величині з R). Знайти коефіцієнт взаємної індукції L котушки і довгого прямого провідника, розташованого уздовж осі котушки.

Задача 3.15. Два нескінченно довгих прямих провідники перехрещені під прямим кутом. По провідниках проходять струми силою $I_1 = 30 \text{ A}$ та $I_2 = 40 \text{ A}$. Відстань між провідниками $d = 20 \text{ см}$. Визначити магнітну індукцію в точці A , однаково віддаленій від обох провідників.

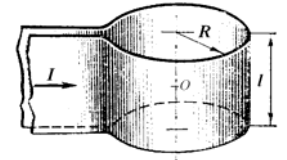
Задача 3.16. У схемі, зображеній на рис. задані ЕДС джерела ε , внутрішній опір якого дорівнює нулю, індуктивність котушки L та опори резисторів R_1 і $R_2 = 2R_1$. У момент часу $t = 0$ замикають ключ. Знайти залежність сили струму $I_1(t)$, що пройшов через резистор R_1 від часу.

Задача 3.17. Стержень довжиною l має рівномірно розподілений по його довжині заряд q і обертається навколо осі, що проходить через середину стержня, з кутовою швидкістю ω . Обчислити магнітний момент, що створюється зарядженим стержнем.

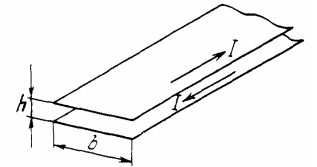
Задача 3.18. Період невеликих коливань маленької магнітної стрілки біля вертикальної осі в магнітному полі Землі $T_1 = 0,7 \text{ с}$. Період коливань тієї самої стрілки, яка розміщена всередині соленоїда із струмом, $T_2 = 0,1 \text{ с}$. Затухання коливань в обох випадках невелике. Горизонтальна складова напруженості магнітного поля Землі $H = 14,3 \text{ А/м}$. Визначити напруженість поля всередині соленоїда.

Задача 3.19. Тонка стрічка шириною $l = 50 \text{ см}$ звернута в трубку радіусом $R = 20 \text{ см}$. По стрічці протікає рівномірно розподілений по її ширині струм $I = 100 \text{ А}$. Визначити магнітну індукцію B на осі трубки в двох точках: 1) в середній точці; 2) в точці, що співпадає з кінцем трубки.

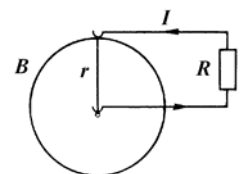
Задача 3.20. Тонкий провідник у вигляді квадрата масою $m = 4 \text{ г}$ вільно підвішений в однорідному магнітному полі на не пружній нитці так, що вона проходить через його центр та паралельна двом сторонам. Індукція магнітного поля дорівнює $B = 10^{-4} \text{ Тл}$. По провіднику проходить струм силою $I = 3 \text{ А}$. Знайти період малих крутильних коливань відносно вертикальної осі.

Задача 3.21. Обчислити індуктивність одиниці довжини двопровідної стрічкової лінії, якщо відстань між стрічками h значно менше їх ширини b , а саме: $b/h = 50$.

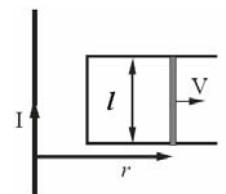

Задача 3.22. По проводу, що зігнутий у вигляді квадрата зі стороною довжиною $a = 10 \text{ см}$, протікає струм $I = 20 \text{ А}$, сила якого підтримується незмінною. Площина квадрата складає кут $\alpha_1 = 45^\circ$ з лініями індукції однорідного магнітного поля ($B = 0,1 \text{ Тл}$). Обчислити роботу A , необхідну для того, щоб видалити провід за межі поля. Повернути рамку так, щоб $\alpha_2 = 30^\circ$, $\alpha_3 = 60^\circ$. На що вказує знак роботи?

Задача 3.23. Мідний диск радіуса $a = 0,2 \text{ м}$ обертається з частотою $f = 200 \text{ с}^{-1}$ в площині, перпендикулярній до ліній індукції однорідного магнітного поля $B = 1 \text{ Тл}$. За допомогою контактів диск з'єднано до кола з опором $R = 10 \text{ Ом}$. Визначити ЕРС індукції і кількість електрики, яка проходить по колу за $N = 10^4$ обертів диска.

Задача 3.24. Довгий прямий провідник, по якому тече струм I та П-подібний провідник з рухомою перетинкою розташовані в одній площині. Перетинка, довжина якої l , рухається вправо зі сталою швидкістю V . Знайти ЕДС індукції $\mathcal{E}$ у контурі як функцію відстані r .

Задача 3.25. Дві однакові котушки, кожна індуктивністю L , з'єднують а) послідовно, б) паралельно. Знайти індуктивність системи в обох випадках, нехтуючи взаємною індуктивністю котушок.

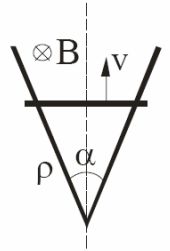
Задача 3.26. По однорідному прямому круглому провіднику, радіус перерізу якого R , проходить сталий струм густиною j . Знайти індукцію магнітного поля цього струму в точці, положення якої відносно осі провідника визначається радіусом-вектором r . Магнітна проникність скрізь дорівнює одиниці.

Задача 3.27. По двох нескінченно довгих паралельних провідниках проходять струми силою $I_1 = 10 \text{ A}$ та $I_2 = 30 \text{ A}$ в протилежних напрямках. Відстань між провідниками $d = 10 \text{ см}$. Визначити магнітну індукцію в точці, віддаленій на $l_1 = 15 \text{ см}$ від першого провідника та на $l_2 = 20 \text{ см}$ від другого провідника.

Задача 3.28. По трьох прямих довгих провідниках, які розміщені в одній площині паралельно один одному на відстані $l = 10 \text{ см}$, проходять струми ($I_1 = I_2, I_3 = -(I_1 + I_2)$). Визначити положення прямої, в якій напруженість поля, створеного струмами, дорівнює нулю.

Задача 3.29. Сила струму в котушці без осердя рівномірно збільшується на $\Delta I = 0,1 \text{ A}$ за $\Delta t = 1 \text{ с}$. Котушка довжиною $l = 0,5 \text{ м}$ і діаметром перерізу $d = 0,1 \text{ м}$ має $N = 1000$ витків. На котушку щільно надіте кільце з мідного провідника площею перерізу $S = 2 \text{ мм}^2$. Знайти силу струму в кільці, якщо магнітні потоки, які перетинають котушку і кільце, однакові.

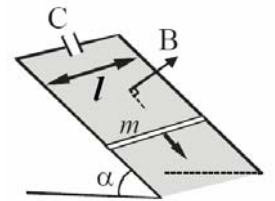
Задача 3.30. По двох шинах, кут між якими дорівнює α у однорідному магнітному полі рухається зі сталою швидкістю V провідник, перпендикулярний бісектрисі кута α . Вектор індукції B магнітного поля перпендикулярний площині шин. Знайти струм I у контурі, якщо опір одиниці довжини провідника та шин дорівнює ρ .

Задача 3.31. Металічний диск радіуса $R = 50 \text{ см}$ обертають зі сталою кутовою швидкістю $\omega = 100 \text{ рад/с}$ навкруги його осі. Знайти різницю потенціалів між центром та ободом диска, якщо: а) зовнішнє магнітне поле відсутнє; б) існує перпендикулярне до диску зовнішнє однорідне поле з індукцією $B = 10,0 \text{ мТл}$.

Задача 3.32. Заряд q рівномірно розподілений по поверхні сфери масою m і радіуса R , яка обертається навколо осі, що проходить через її центр, з кутовою швидкістю ω . Знайти магнітний момент та механічний момент імпульсу кулі та відношення цих моментів.

Задача 3.33. По двох паралельних шинах, встановлених під кутом α до горизонту, в однорідному магнітному полі ковзає без тертя під дією сили тяжіння перемичка масою m . Шини замкнуті з одного боку на конденсатор ємністю C . Відстань між шинами l . Вектор індукції B магнітного поля перпендикулярний площині, в якій переміщується перемичка. Знайти прискорення a перемички. Опором шин і перемички, а також індуктивністю контуру нехтувати.

Підготував доц. КЗПФ ФТФ ХНУ Олефір В.П.